

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

אין לעיין בעלון זה כשעת התפילה

פְּרִשֶׁת נַח

ג' חשוון תשפ"ב

הפטרה: רוני עקרה
החל מערבות שלשי – ברכ עלינו
החל מרביעי בלילה – ברכת לבנה
יציאת השבת ר"ת 19:24
גיליון 637

יציאת השבת:

18:52

ירושלים: 18:51

כניסת השבת:

17:45

ירושלים: 17:40

תיבת נח – הצלה או עונש?

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

על האמור בפרשה: "עשה לך תיבת גופר", מפרש רש"י: "הרבה ריווח והצלה לפניו, ולמה הטריחו בבניין זה? כדי שיראוהו אנשי דור המבול עוסק בה ק"כ שנה ושואלין אותו: מה זאת לך? והוא אומר להם: עתיד הקב"ה להביא מבול לעולם, אולי ישובו". הקב"ה יכל להציל את נח בדרכים פשוטות בהרבה. הוא יכל להעביר את נח לאי עליו לא ירד מבול, בלי לבנות תיבה כלל, וכמו המדרש האומר כי בארץ ישראל לא היה מבול כלל. אך הקב"ה מציל את נח בדרך שיש בה עונש ליושבי העולם כולו וגם תוכחה מסותרת לנח עצמו! למה הטריחו בבניין? כדי שישאלו אנשי דורו. אם נח לא הולך ומוכיח אותם על מעשיהם יש להביא אליו את האנשים, גם אם יש בכך טרחה לנח. אפשר לומר שגם בחומרים שבה יש תוכחה. עצי גופר - כך שמו, ולמה מומין זה על שם גופרית שנגזר עליהם להימחות בו. הצלתו של נח מתיבה עשויה חומרים שבהם נמחה היקום. בכופר - זפת בלשון ארמי. בתיבתו של משה ע"י שהיו המים תשים, דיה בחומר מבפנים וזפת מבחוץ. ועוד כדי שלא יריח אותו צדיק ריח רע של זפת, אבל כאן מפני חוזה המים זפתה מבית ומבחוץ. סבלו של נח היה חלק מתוכחת ה' אליו שלא עשה די להוכיח את בני דורו.

בניית התיבה ארכה קכ' שנה. מאה ועשרים שנה הם מחזור חיים של אדם שלם, וכפי שאומר הקב"ה קודם המבול (י, 1): "וואמר ה' לא ידון רוחי באדם לעולם בשגם הוא בשר והיו ימיו מאה ועשרים שנה". אגב, כאן רמזו כי משה (בגימטריא 'בשגם') שהיה אדם שלם במידותיו, יחיה קכ' שנה. לא בחינם מצווה נח לבנות את התיבה במשך מאה ועשרים שנה, משך כל אותו זמן של חיי האדם. יוצא איפה, כי נח לא ניצל בדרך הנוחה ביותר, כי היתה אליו דרישה, הגן על בני דורו! וכך נקרא גם בהפטרה: "כי מי נח", מי המבול נקראו על שם נח כי הוא לא פעל מספיק למנוע את המבול. מכאן, אנו נקראים למחויבות לעורר את בני דורנו לתשובה ולמעשים טובים.

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנוקמים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שורין. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריה מספר חשבון: 123459

משיב הרוח ומוריד הגשם

חכמים קבעו כי יש לומר הזכרת גשמים בתחיית המתים, מפני חשיבותה. בנוסף לכך יש בגשמים מסר משמים, תרתי משמע, ליושבי הארץ. חיסרון בגשם מורה על הצורך שלנו לחזור בתשובה.

גבורות גשמים

קבעו חכמים להזכיר שבחו של הקדוש ברוך הוא שמוריד גשמים לעולם, בברכה שניה שבתפילה, היא ברכת תחיית המתים. ברכה זו נקראת 'גבורות' שמסדרין בה שבחו של המקום על גבורותיו שהוא מראה בעולמו: מכלכל חיים, מחיה מתים, סומך נופלים, ורופא חולים, ומתיר אסורים וכו'. שעל ידי הגשמים התבואה גדלה ובאים חיים לעולם. וכן הגשמים מחיים את הצמחים. והאילנות שקרובים להתייבש ולמות ולנפול, באים הגשמים - חיים חדשים נכנסים בהם, הנופלים נסמכים והחולים מתרפאים. ועוד שדומה לתחיית המתים - שהזרעים נקברים בקרקע ועל ידי הגשמים, צומחים ועולים: ולכן תיארו חכמים בצורה מיוחדת את היום בו יורדים גשמים:

גדול יום הגשמים כיום שנתנה בו תורה: גדול יום הגשמים כיום שנבראו שמים וארץ:

גדול יום הגשמים שאפילו ישועה פרה ורבה בו:

אין הגשמים יורדים אלא אם כן נמחלו עוונותיהם של ישראל:

גדול יום הגשמים שאפילו פרוטה שבכים מתברכת בו:

גדול יום הגשמים כיום קיבוץ גלויות: גדול יום הגשמים שאפילו גִּיסוֹת פוסקות בו:

חוני המעגל

על כל צרה שלא תבוא על הצבור, מתריעין עליה, חוץ מרוב גשמים. מעשה שאמרו לו לחוני המעגל, התפלל שירדו גשמים. אמר להם, צאו והכניסו תנורי פסחים, בשביל שלא ימוקו. התפלל ולא ירדו גשמים.

מה עשה, עג עוגה ועמד בתוכה, ואמר: ריבונו של עולם, בניך שמו פניהם עלי, שאני כבן בית לפניך. נשבע אני בשמך הגדול שאיני זו מכאן, עד שתרחם על בניך. התחילו גשמים מגטפין. אמר, לא כך שאלתי, אלא גשמי בורות שיחין ומעורות. התחילו לירד בזעף. אמר, לא כך שאלתי, אלא גשמי רצון, ברכה ונדבה.

ירדו כתיקנן, עד שיצאו ישראל מירושלים להר הבית מפני הגשמים. באו ואמרו לו, כשם שהתפללת עליהם שירדו כך התפלל שילכו להן. אמר להן, צאו וראו אם נמחית אבן הטועים. שלח לו שמעון בן שטח, אלמלא חוני אתה, גזרני עליך נידוי. אבל מה אעשה לך, שאתה מתחטא לפני המקום ועושה לך רצונך כבן שהוא מתחטא על אביו ועושה לו רצונו. ועליך הכתוב אומר, (משלי כג) ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך:

משנה מסכת תענית פרק ג, ח

חנן הנחבא

כשהיה העולם צריך לגשמים היו שולחים את התינוקות של בית רבן לחנן הנחבא (בן בנו של חוני המעגל) והיו מושכים בבגדיו ואומרים "אבא תן לנו גשם", ובראותו את התינוקות היה מתמלא לבו ברחמים עליהם והיה מבקש בלב שבור ואומר, רבונו של עולם עשה בשביל תנוקות אלו: שאינם יודעים להבחין בין אבא שנותן מטר לבין אבא שאין נותן מטר! ותפילתו הייתה מתקבלת. ולמה נקרא חנן הנחבא? כי מרוב ענוותנותו היה מחביא את עצמו כשהיו באים לבקש ממנו להתפלל על הגשמים, ויש אומרים שהיה מחביא את עצמו ומתנהג בצניעות בכל זמן.

תענית כג, א

גשמים בזכות

"רב נקלע למקום שלא ירדו גשמים, גזר תענית ולא ירדו גשמים. ירד לפני התיבה שליח ציבור, אמר משיב הרוח – ונשבה הרוח. מוריד הגשם – וירד גשם. אמר לו רב: מה מעשיך? אמר לו: מלמד תינוקות אני, ומקריא אני לבני עניים כבני עשירים, וכל שאינו יכול לשלם את שכר הלימוד אני לוקח ממנו ולא כלום. ויש לי מחילות של דגים וכל תלמיד שפשע (שאינו רוצה לקרוא וללמוד), משחד אני אותו בהם ומפייסנו עד שהוא בא ולומד".

תענית כד, א

נקדימון בן גוריון

פעם אחת עלו כל ישראל לרגל לירושלים ולא היה להם מים לשותות. הלך נקדימון בן גוריון אצל אדון אחד אמר לו הלויני שתים עשרה מעינות מים לעולי רגלים ואני אתן לך שתים עשרה עינות מים ואם איני נותן לך הריני נותן לך שתים עשרה ככר כסף וקבע לו זמן, כיון שהגיע הזמן ולא ירדו גשמים בשחרית שלח לו שגר לי או מים או מעות שיש לי בידך. שלח לו עדיין יש לי זמן כל היום כולו שלי הוא. בצהרים שלח לו שגר לי או מים או מעות שיש לי בידך, שלח לו עדיין יש לי שהות ביום. במנחה שלח לו שגר לי או מים או מעות שיש לי בידך שלח לו עדיין יש לי שהות ביום. לגלג עליו אותו אדון אמר כל השנה כולה לא ירדו גשמים ועכשיו ירדו גשמים?

נכנס לבית המרחץ בשמחה, עד שהאדון נכנס בשמחתו לבית המרחץ נקדימון נכנס לבית המקדש כשהוא עצב, נתעטף ועמד בתפלה אמר לפניו רבונו של עולם גלוי וידוע לפניך שלא לכבודי עשיתי ולא לכבוד בית אבא עשיתי אלא לכבודך עשיתי שיהו מים מצויין לעולי רגלים. מיד נתקשרו שמים בעבים וירדו גשמים עד שנתמלאו שתים עשרה מעינות מים והותירו, עד שיצא אדון מבית המרחץ נקדימון בן גוריון יצא מבית המקדש, כשפגעו זה בזה אמר לו תן לי דמי מים יותר שיש לי בידך. אמר לו יודע אני שלא הרעיש הקדוש ברוך הוא את עולמו אלא בשבילך אלא עדיין יש לי פתחון פה עליך שאוציא ממך את מעותי שכבר שקעה חמה וגשמים ברשותי ירדו. חזר ונכנס לבית המקדש נתעטף ועמד בתפלה ואמר לפניו רבונו של עולם הודע שיש לך אהובים בעולמך, מיד נתפזרו העבים וזרחה החמה. באותה שעה אמר לו האדון אילו לא נקדרה החמה היה לי פתחון פה עליך שאוציא ממך מעותי. תנא לא נקדימון שמו אלא בוני שמו ולמה נקרא שמו נקדימון שנקדרה חמה בעבורו.

תענית דף יט, ב

הלכות שאילת גשמים

א. בימות הגשמים מזכירין גבורות גשמים ואומרים בברכת 'מחיה המתים' **"משיב הרוח ומוריד הגשם"**, ואין בזה שאלה או בקשה אלא שבח לה' שמסדר את עונת הגשמים בעתה, ורק בידו מפתח של גשמים. ושואלים את הגשמים בברכה התשיעית **"ותן טל ומטר לברכה"**.

ב. בימות הגשמים אומרים בברכה התשיעית שבתפלת עמידה **"ברך עלינו"** (לנוסח הספרדים) או **"ותן טל ומטר לברכה"** (לנוסח האשכנזים). בארץ ישראל מתחילין לומר כן מליל ז' במרחשון. ואין מתחילין אלא מתאריך זה, כיון שחזו"ל רצו לתת לעולים לירושלים בימי סוכות זמן לחזור לבתיהם ללא גשמים.

ג. אם נזכר בתוך אמירת **"ברכנו"** יפסיק ויתחיל ברכת **"ברך עלינו"**. ואפילו אמר **"ברוך אתה"** ולא אמר **"ה'"** של מברך השנים - חוזר לתחילת הברכה, ומוב שישהה שתי שניות (כשיעור הילוך ד' אמות) לפני שיתחיל ברכת **"ברך עלינו"**.

ד. אם נזכר לאחר שאמר **"ברוך אתה ה'"** של סיום הברכה **"מברך השנים"**, ולא אמר **"מברך השנים"**, יאמר **"למדני חוקיך"** ויחזור **"לברך עלינו"**. ואם אמר **"ברוך אתה ה' מברך"** יאמר **"השנים"** (שהיה כאן אינו יכול לסיים **"למדני חוקיך"**) ואח"כ, יאמר מיד **"ותן טל ומטר לברכה"**.

ה. אם נזכר אחרי שסיים את ברכת **"ברכנו"** ולפני שהתחיל **"תקע בשופר"** - יאמר מיד **"ותן טל ומטר לברכה"** וימשיך **"תקע בשופר"**. אם נזכר אחרי שהתחיל **"תקע בשופר"**, אפילו אמר רק מילת **"תקע"** ימשיך עד **"שומע תפילה"** ושם יאמר **"ותן טל ומטר לברכה..."** כי אתה שומע תפילת כל פה".

ו. אם נזכר אחרי שאמר **"ברוך אתה ה'"** ולא סיים **"שומע תפילה"**, יאמר **"למדני חוקיך"**. תן טל ומטר לברכה. כי אתה שומע תפלת וכו'. אם נזכר אחרי שסיים ברכת **"שומע תפילה"** ולפני שהתחיל ברכת **"רצה"**, יאמר שם **"ותן טל ומטר לברכה"** וימשיך **"רצה"** וכו'. אם נזכר אחרי שהתחיל ברכת **"רצה"**, אפילו אמר רק מילת **"רצה"**, עוצר במקום שנזכר וחוזר לברכת **"השנים"** ומתחיל **"ברך עלינו"** וממשיך בברכות **"תקע"** **"השיבה"** וכו' על הסדר.

ז. אם נזכר רק אחרי שאמר **"יהיו לרצון אמרי פי"** האחרון, הסמוך ל**"עושה שלום"**, אפילו אם טרם עקר רגליו, חייב לחזור לתחילת תפילת שמונה עשרה, ואינו צריך שוב לומר **"ה' שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך"**, אלא מתחיל **"ברוך אתה ה' וכו' (עין בא"ח בשלח יח, כה"ח קיז ס"ק כח).** וכתוב בשו"ע (סי' קי"ז סעי' ד'): **"אם לא שאל מטר בימות הגשמים, מחזירין אותו, אע"פ ששאל טל; אבל אם שאל מטר ולא טל, אין מחזירין אותו"**.

לעילוי נשמת אמו"ר רבי יצחק שושן זצ"ל - נלב"ע יב' תמוז תשע"ז

למענויינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

עלון זה מוקדש:

לדפנות: אברהם ולאח צימרון. שרה בת שמחה. ציפורה ויהושע לוי. ביבה אלימלך. ישי הלוי. עוז בן יעשה. תקוה בת עזיה. אלעזר בת גאן. אסנת בת דבבה. מיל בת ענלה. אברהם בן רחל. רחמים בן סולמנה. דניאל בן אביה. אילנה בת סליחה. ישי רחל לוי. חנה בת יודנה. עדן בת רחל. מיכל מוריה אדרי. יוסף בר בן מיכל. יצחק דרעי הי"ו.

להזרות נעדי צה"ל ושבייו ובהם: אורון שאול, הדר גולדין, גיא חבר, רון ארד, יהודה כין, צבי פלדמן.

לעילוי נשמת: הגר"ע יוסף צוק"ל. הגר"מ אליהו צוק"ל. רבי מסעוד מלול זצ"ל. רבי יצחק שושן זצ"ל. רבי יעקב שושן. יונה יונה. סופר מנחם. יעקב בנציון. מקסים חיים דרעי. הרב אברהם צוקרמן. נדיר נחום. ישראל אברהם נתן. שלמה בן מרים. יצחק ועמרם אטיאס. אורן מועלים. אליהו טויטו. דוד גרוסברג. עמוס דמרי. רזי שלמה. סימנטוב משה יהודה. יצחק זק"ב בן סוליקה. נעים משה. אהרן מורח. יצחק ושמוחה אילוז. נסים וסוליקה שושן. נדירה שמעון. יפה גורי. ליטל שבת. חנה יצחק. אסתר חודד. אסתר בת תרא. אליהו בת פרייה. מרים קדושים. תירצה וצדוק. אסתר וענבר נחום. דן ונועה זורע. דניאל אלמליח. מנחם הלוי. יצחק ולאח אסמטנו. אליהו אדרי. עזיה עמוס. רות יעקב. דוהרל לוי. יונה שרעבי. מרים יהודה. שמואל למברג. נעמה בת מגודה. עליזה מועלים. עליזה כון. שרה אוליא. שמעון בן רחל. אברהם אדרי. יוסף אלקובי. מיכאל ועקמן. חסיבה ששפטט. עישה דוד. ברכה סופן. כמיסה ידי. כמישה כון. אליס מובל. מרים בת רחל. אילה שחר ז"ל.

ולע"נ הנספים בשואה ובהם: אלכסנדר שגדור, שושנה רוזה, רפאל פריי, וציציליה צילה לבית משפחת צימרון הי"ד.

למענויינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה